

De Graaf

maken, dat ik de experimenten buitengewoon zinnig en noodzakelijk vind om de vraag te beantwoorden in hoeverre wij in de toekomst zowel in principiële als in technische als in financiële zin kunnen gaan en wat de mogelijkheden zijn. Dat heeft ook te maken met de opvattingen en het gedrag van burgers. Dat geldt met name voor de vraag van het stemmen in een willekeurig stemlokaal. De vraag is ook of er bereidheid en interesse is en of men ook echt via moderne middelen zijn stem wil uitbrengen. Om die reden vind ik de experimenten als zodanig zinvol.

De wet, die hopelijk nu door de Kamer wordt aanvaard, biedt een vrij brede basis voor experimenten. Overigens is op verzoek van de Kamer het bereik van de wet uitgebreid. Voor een daadwerkelijke uitbreiding van experimenten zijn toch besluiten nodig. Ik als verantwoordelijke minister moet die besluiten nemen, maar dat zal niet buiten de Kamer om gebeuren. Ik zal niet een besluit nemen, waarbij de Kamer dat een half jaar later nog eens van mij hoort. Zo werkt het niet. Ik weet natuurlijk ook dat principiële vragen aan de orde zijn.

De heer Van der Staaij heeft gevraagd of het niet verstandig is om eerst eens de principiële discussie te voeren. Mijn voorganger heeft de notitie als bijlage bij zijn brief van 25 maart aan de Kamer doen toekomen. Er staan een aantal principiële overwegingen en vragen in. Ik ben te allen tijde bereid om dat principiële debat te voeren, maar ik besef dat de Kamer zelf haar agenda bepaalt. Ik zou het overigens niet zo gek vinden als wij dit niet meteen doen, maar de experimenten erbij betrekken. Dan is een bredere afweging mogelijk. Je hebt dan de principiële vragen en het resultaat van de experimenten. Dan is de cruciale vraag, de principiële, technische en financiële aspecten besprekend, wat wij willen doen.

De heer Van der Staaij heeft gevraagd of de stemmogelijkheid per pc, telefoon en internet en de ICT-mogelijkheden niet te veel een belangrijk criterium van de democratische stemprocedure aantasten. De heer Slob heeft zich bij die vraag aangesloten. Het is niet zozeer de geheime stemming en de anonimiteit ten opzichte van de overheid als wel de vraag wie over je schouder meekijkt. Ik vind dit een serieus punt

van afweging. Je kunt dit verabsoluteren. Dan kun je niet doorgaan met een experiment per telefoon of internet. Je kunt het ook in relatie zien met en afwegen tegen de andere belangrijke criteria, waaronder de toegankelijkheid voor kiezers en de mogelijkheid om deel te nemen en de facilitering van hun keuzevrijheid. In die afweging hecht ik veel waarde aan het element van in vrijheid je stem kunnen uitbrengen, maar ik wil het afwegen tegen de verruiming van de keuzemogelijkheden. Ik wil op dit pad doorgaan als wij de waarborgen zo groot mogelijk kunnen maken. Voor de vraag gesteld, is mijn antwoord dat wij misschien "in the long run" de individuele vrijheid, waarbij iemand het alleen doet en niemand meekijkt of forceert, niet 100% kunnen garanderen. Ik zou dat betreuren. De mogelijkheid om de burger er meer bij te betrekken en meer in het stemproces te krijgen vind ik echter daartegen opwegen. Die discussie ga ik graag een keer met de Kamer aan, als zij dat wil en op het moment dat zij dat wil.

De heer Van der Staaij overweegt om een amendement in te dienen om het bereik weer terug te draaien. Het is aan de Kamer, maar ik zou het betreuren omdat je dan het proces van de Kamer verdubbelt. Het is namelijk net uitgebreid op verzoek van de Kamer.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Gelet op de kritiek die ik had op de uitbreiding, heb ik het natuurlijk overwogen. Gehoord hebbende hoe de andere fracties zich hebben uitgesproken, heb ik om redenen van haalbaarheid ervan afgezien.

Minister **De Graaf**: Dat is genoteerd. Ik behoef dus niet in spanning te zitten over de uitslag van een stemming over een mogelijk amendement.

Mevrouw Spies heeft terecht gezegd dat wij praten over twee zaken die niet los van elkaar staan, maar die wel van elkaar moeten worden gescheiden, namelijk de wet en de brief waarin de experimenten worden toegelicht. Wat de wet betreft kun je het eens zijn met de wettelijke grondslag, terwijl je vragen kunt hebben over de specifieke invulling van de experimenten. Daarom zijn het gescheiden zaken. Over de experimenten komen wij

nog nader te spreken op het moment dat wij beslissingen nemen.

De opmerkingen over de herindelingsverkiezingen in 2004 heb ik in mijn oren geknoopt, evenals de wens van mevrouw Spies dat de evaluatie ook echt iets voorstelt.

Vervolgens kun je een debat voeren over de grondslag van het project Kiezen op afstand. Is dat de opkomstvergroting? Is dat in brede zin de verkleining van de kloof tussen kiezer en gekozen? Ik heb de neiging om te zeggen dat het laatste belangrijk is. Daarin zit ook de mogelijkheid dat het de opkomst bevordert. Het enige waarvoor ik heb willen waarschuwen – en ik ben niet de eerste en niet de enige – is dat wij moeten oppassen om een causale relatie te leggen tussen Kiezen op afstand en opkomstvergroting. Ik heb er geen bewijzen voor, maar ik hoop het wel. In elk geval is het aanbieden van de faciliteit belangrijk om kiezers meer te kunnen betrekken, indien zij dit willen, bij politieke democratische processen.

De **voorzitter**: Ik zal verklappen waarom ik geheel tegen mijn gewoonte in, de leden heb uitgelokt om interrupties te plegen en nu een derde termijn aanbied. Vanwege alle AO's en wetgevingsoverleggen kan ik nu niet tot 14.00 uur, maar moet ik tot 14.25 uur schorsen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aanstaande dinsdag te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 13.15 uur tot 14.25 uur geschorst.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, toe te voegen aan de agenda voor de

Voorzitter

volgende week:

- de brief van het Presidium inzake instelling van twee themacommissies (28923);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren in verband met onder meer de formalisering van de Arbeidsvoorwaardenovereenkomsten 2000-2001, 2001-2002 en 2002-2003 sector Rechterlijke Macht (28722).

Ik stel nader voor, de debatten over de jaarverslagen, slotwetten en voorjaarsnota te combineren tot één debat, met maximumspreektijden voor CDA, PvdA en VVD 12 minuten, SP, LPF, GroenLinks en D66 9 minuten, ChristenUnie en SGP 7 minuten.

Ik stel op verzoek van de vaste commissie voor Justitie voor, inlichtingen te willen ontvangen over de oprichting Expertisecentrum Forensische Psychiatrie (28921).

Ik deel mee, dat ingevolge artikel 69, tweede lid, van het Reglement van orde de aangehouden moties 22589, nr. 205, 24095, nr. 125, 25422, nr. 26, 27223, nr. 40, 28600-XII, nr. 77, en 28807, nrs. 27 en 30, zijn vervallen.

Aangezien voor de stukken gedrukt onder de nummers 23908 (R1519), nr. 60, en 28876 de termijnen zijn verstreken, stel ik voor dat, wat deze Kamer betreft, de daarbij ter stilzwijgende goedkeuring overgelegde stukken zijn goedgekeurd. Ik stel voor, deze stukken voor kennisgeving aan te nemen.

Aangezien voor de stukken 23490, nr. 277, en 28872 de termijnen zijn verstreken, stel ik voor, deze stukken voor kennisgeving aan te nemen.

Ik stel voor, de stukken 25425, nr. 6, 27423-27543, nr. 38, en 28600-III, nr. 11, voor kennisgeving aan te nemen.

Overeenkomstig de voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Mede namens de fractie van de SP verzoek ik u, het verslag van het algemeen overleg over de radiofrequenties, alsmede het verslag van het algemeen overleg

over de WTO een plek te geven op de agenda van volgende week.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aan dit verzoek te voldoen en beide VAO's toe te voegen aan de agenda van volgende week. Ik overweeg trouwens om de VAO's te verzamelen op de donderdag. Ik zeg hier meteen bij dat dan het zogenaamde kerstregime zal gelden. Dat klinkt wat gek in deze tijd van het jaar, maar daarmee bedoel ik het strenge regime van moties indienen en hoogstens één of twee vragen naar aanleiding daarvan.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Wit.

De heer **De Wit** (SP): Voorzitter. De vaste commissie voor Justitie heeft gisteren een algemeen overleg gevoerd over de Wet op het notarisambt. Ik vraag u, het verslag van dat algemeen overleg op de plenaire agenda van volgende week te plaatsen.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aan dit verzoek te voldoen en het onderwerp toe te voegen aan de agenda van volgende week, waarschijnlijk de donderdag.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Samsom.

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Ik verzoek u, het verslag van het algemeen overleg over nucleair afval en het verslag van het algemeen overleg over AVI-bodemslakken op de plenaire agenda te plaatsen.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aan dit verzoek te voldoen en beide onderwerpen toe te voegen aan de agenda van komende week, waarschijnlijk de donderdag.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Van Heteren.

Mevrouw **Van Heteren** (PvdA): Voorzitter. Namens mijn fractie vraag ik om een brief van de minister of de staatssecretaris van BZK – dat ligt eraan wie dit onderwerp nu onder zijn hoede heeft – ter nadere

opheldering over de financiering van de brandweershulpverlening in de Westerscheldetunnel. Op 20 mei heeft het ministerie van BZK een brief doen uitgaan waarin aan de regio en diverse gemeenten aldaar is toegezegd dat er 12,5 mln euro over tien jaar verspreid zou worden vrijgemaakt voor brandweezorg in de tunnel. In een recente brief is dat teruggedraaid, zonder opgaaf van redenen. De berichtgeving is dus nogal verwarrend en daarom is er nogal wat commotie ontstaan in Zeeland. Wij ontvangen hierover dus gaarne een brief, liefst voor dinsdag a.s.

De **voorzitter**: Ik maak hierbij de volgende opmerking. Vanuit uw optiek terecht sprak u over de minister of de staatssecretaris, afhankelijk van wie dit doet. In het algemeen heb ik het kabinet gevraagd, de formele competentieverdeling van alle ministers en staatssecretarissen ten spoedigste aan de Kamer kenbaar te maken. Tot op heden is die verdeling nog niet ontvangen, tenzij die een uur geleden is binnengekomen. Maar dat is niet het geval. Ik stel derhalve voor, het stenogram van dit deel van de vergadering door te geleiden naar de minister-president.

De heer **Cornielje** (VVD): Met één kanttekening: Binnenlandse Zaken heeft geen staatssecretaris meer en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is zelfs vice-premier.

De **voorzitter**: Mede namens mevrouw Van Heteren dank voor uw opmerking!

Overeenkomstig het voorstel van de voorzitter wordt besloten.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het voorstel van wet van het lid Dijkema tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met het stellen van regels omtrent sponsoring van scholen in het primair en voortgezet onderwijs (28512).**

(Zie vergadering van 18 juni 2003.)

De heer **Slob** (ChristenUnie):